

נזירות בביתא ישראל

השאלה: מיהו נזיר במנהג ביתא ישראל, ומהו תהליך הכשרתו?

מבוא

בביתא ישראל היה מעמד של נזירים, מעמד ייחודי שלא נשמע כמוהו בקהילות אחרות בישראל.

כיצד היו בוחרים מי יהיה נזיר, ומאיזה גיל הוא התחיל לעבור הכשרה? מה היה היחס בין הנזירים לשאר בעלי מעמד בקהילה, כמו הקייסים? האם נזירים אלו הקימו משפחה או פרשו מהקהילה והבית גם יחד?

עמדות:

- (1) **הנהגת עילית:** הנזירים שכבת הנהגה עילית שפרשו מהקהילה ומהמשפחה בגיל מבוגר, למגורים מבודדים שהיו מוקד לעלייה לרגל לקבל את עצתם וברכתם.
- (2) **מינוי אלוקי בהכנה אנושית:** מינוי הנזיר אינו תהליך אנושי אלא סימן אלוקי, לאחר הכשרה אנושית. הנזירים, שחיו בטהרה קפדנית, צמחו מתוך הקייסים ונחשבו בעלי מעמד רוחני גבוה יותר מזה של הקסים. בפועל, יש חפיפה גדולה בין התפקידים, מכיוון שגם אלה וגם אלה שימשו בפועל בכהונה (הובילו תפילות, הקריבו קורבנות וכו'). וההבדל הבולט היה דיני הטהרה וההתמסרות המלאה של הנזיר לחיי הרוח של הקהילה.

עמדה 1: הנהגת עילית (יוסי זיו)

א. נזירות - הנזירים בביתא ישראל היו שכבת הנהגה עילית. הם מינו את הקייסים וראו עצמם אחראים למעמדה הרוחני והדתי של העדה. שמירת מצוות, מניעת התבוללות וכדומה. הנזירים גרו במקומות מבודדים, בדרך כלל מקומות מקודשים. כלומר, שהייתה מסורת שבמקום זה התרחש בעבר נס. ברוב שעות היום עסק הנזיר בתפילה ובלימוד תורה. היו שבאו לבקרו וליטול עצתו אך לא נכנסו לביתו אלא שוחחו איתו מבחוץ. הנזיר התפרנס מעמל כפיו (עיבוד חלקת שדה קטנה הסמוכה למקומו) וממתנות העולים אליו לרגל. בדרך כלל, הנזירים היו אנשים שהקימו משפחות ולאחר שילדיהם בגרו, עזבו את ביתם ויצאו להתבודד כנזירים. סביר שמתוך שכבת הקייסים צמחה שכבת נזירות; אך לא שמעתי דברים ברורים על דרך מינוי הנזיר ומי שיוכל להאיר עינינו יבורך.

תשובה 2 : תהליך מינוי אלוקי בהכנה אנושית (בר קריבוס)

- **כיצד היו בוחרים מי יהיה נזיר, ומאיזה גיל הוא התחיל לעבור הכשרה**
על פי מסורת הקהילה, לא היו בוחרים מישהו לחיי נזירות, אלא המינוי היה מינוי של האל (כפי שהאל ממנה נביאים). לאחר שעבר אדם הכשרה לכהונה (בקרב הקהילה מוסד הנזירות הוא חלק ממוסד הכהונה), הוא יכול היה לבלות תקופה ארוכה בטהרה ותפילה, פעמים רבות באחד המקומות הקדושים של הקהילה. אם, במהלך תקופה זו, הוא היה חולם 3 פעמים שהאל קיבל אותו לשליחות של נזיר או שמנהיג דתי בעל שיעור קומה היה חולם חלום כזה אודותיו (בקרב הקהילה חלום המופיע 3 פעמים הוא עדות לכך שזהו מסר מהאל), הוא היה מקבל על עצמו חיי נזירות.

ההכשרה להיות קס ולהיות נזיר היא אותה ההכשרה - זוהי ההכשרה לכהונה, והנזיר משמש ככהן גדול. היה נהוג בקרב הקהילה לשלוח בנים בכורים להכשרה לכהונה (בבחינת "קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל"). בנים של קסים (אם כי לא כולם) גם היו פעמים רבות עוברים הכשרה זו. וגם אחרים יכולים היו לעבור אותה, אם נטיית ליבם היתה לעשות כן. לא היתה אחידות גורפת בגיל שבו התחילו את ההכשרה ובגיל שבו היא הסתיימה. באופן כללי, ילדים היו מקבלים הכשרה בסיסית בכפר (לימוד קריאה, שינון טקסטים דתיים), ואלו שנבחרו להמשיך להכשרה מתקדמת היו הולכים ללמוד מהנזירים במשך לפחות שבע שנים. בסוף תקופת ההכשרה, ולאחר שעברו את הבחינה, עברו טקס הסמכה לכהונה. אלו שנבחרו להיות נזירים היו מקבלים על עצמם דיני טהרה קפדניים ומקדישים את עצמם באופן מלא לחיים הדתיים ולשירות הקהילה. אלה שנבחרו להיות קסים היו מתחתנים (כתנאי להסמכה להיות קס) והיו חיים בתוך הקהילה ומשרתים אותה בכהונה.

- מה היה היחס בין הנזירים לשאר בעלי מעמד בקהילה, כמו כאהינים או קייסים.

הנזירים שימשו ככהנים הגדולים. כאשר דעך מספר הנזירים, נבחרו כהנים גדולים מקרב הקסים לעמוד בראש הקהילה. הנזירים, שחיו בטהרה קפדנית, נחשבו בעלי מעמד רוחני גבוה יותר מזה של הקסים. בפועל, יש חפיפה גדולה בין התפקידים, מכיוון שגם אלה וגם אלה שימשו בפועל בכהונה (הובילו תפילות, הקריבו קורבנות וכו'). וההבדל הבולט היה דיני הטהרה וההתמסרות המלאה של הנזיר לחיי הרוח של הקהילה.